

Mechanizmy odporności na abiotyczne i biotyczne stresy środowiskowe u form introgresywnych życicy wielokwiatowej i życicy trwałej z genami kostrzewy łąkowej lub kostrzewy trzcinowej

Zadanie nr 17 realizowane w latach 2021-2026

Wykonawcy w 2021 r.

Instytut Genetyki Roślin PAN

prof. dr hab. Arkadiusz Kosmala (kierownik, e-mail: akos@igr.poznan.pl)

dr hab. Izabela Pawłowicz

dr Dawid Perlikowski

mgr Włodzimierz Zwierzykowski

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

prof. dr hab. Agnieszka Płażek

Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin-Państwowy Instytut Badawczy

prof. dr hab. Grzegorz Żurek

DANKO Hodowla Roślin Sp. z o.o. (oddział Szelejewo)

inż. Eugeniusz Paszkowski

Grunwald Hodowla Roślin Sp. z o.o.

mgr inż. Katarzyna Szwarc

Cele badań w 2021 r.

1. Analiza stopnia przezimowania traw; ocena wpływu wybranych komponentów zimotrwałości na stopień przezimowania traw - mrozoodporność, odporność na rozhartowywanie, zdolność do ponownego hartowania oraz odporność na patogeny zimowe; selekcja form introgresywnych o wysokim stopniu przezimowania.
2. Analiza stopnia tolerancji traw na suszę i ich regeneracji w symulowanych warunkach polowych; selekcja form introgresywnych traw o wysokim stopniu tolerancji suszy i/lub regeneracji po ustąpieniu stresu.
3. Analiza trwałości traw w warunkach naturalnej wegetacji w polu; analiza zdolności roślin do kwitnienia i zawiązywania nasion w warunkach naturalnych.
4. Ocena porażenia traw przez patogeny (ocena stopnia podatności na choroby).
5. Analiza fizjologiczno-molekularnych markerów tolerancji suszy w symulowanych warunkach deficytu wodnego (warunki kontrolowane w fitotronie/szklarni) u wybranych wyselekcjonowanych form introgresywnych.

Wszystkie cele zrealizowano.

Materiał roślinny i metody badawcze

Formy introgresywne *Lolium perenne*/*Festuca pratensis* i *Lolium multiflorum*/*Festuca arundinacea*

- Ocena zimotrwałości form introgresywnych *L. perenne*/*F. pratensis* została dokonana na podstawie potencjału odrostu roślin po zimie (uwzględniono ocenę przezimowania i ocenę energii odrostu wiosennego). Wizualnie oceniono podatność badanych form introgresywnych na porażenie *Microdochium nivale* - 1 lokalizacja (*temat badawczy nr 1*).
- Ocena stopnia tolerancji suszy i/lub regeneracji po ustąpieniu stresu form introgresywnych *L. perenne*/*F. pratensis* prowadzona była w eksperymencie „pod daszkami”. Oceniano plon suchej i zielonej masy w warunkach suszy oraz odrost po powtórny nawodnieniu - 1 lokalizacja (*temat badawczy nr 2*).
- Ocena trwałości form *L. perenne*/*F. pratensis* i form *L. multiflorum*/*F. arundinacea* w warunkach naturalnej wegetacji w polu prowadzona była na podstawie bonitacji oszacowanej w dwóch terminach (bonitacja wiosenno-letnia i jesienno-zimowa w skali 0-9; 9 - ocena najwyższa) - 2 lokalizacje (*temat badawczy nr 3*).
- Analiza markerów fizjologiczno-molekularnych u form *L. perenne*/*F. pratensis* różniących się poziomem tolerancji suszy i/lub regeneracji po ustąpieniu stresu: zawartość wody, relatywna zawartość wody, wymiana gazowa, wyciek elektrolitów, fluorescencja chlorofilu, poziom akumulacji transkryptu (RT-qPCR) oraz poziom akumulacji białka (Western blot) chloroplastowej aldolazy (*temat badawczy nr 4*).
- Wizualna ocena porażenia form *L. perenne*/*F. pratensis* i form *L. multiflorum*/*F. arundinacea* przez patogeny. Stopień porażenia określono w sześciostopniowej skali: 0-5 gdzie: 0 – rośliny zdrowe; 1 – ślad infekcji; 2 – nieliczne plamy lub objawy; 3 – połowa liści z widocznymi objawami; 4 – $\frac{3}{4}$ liści porażonych; 5 – cała roślina porażona - 2 lokalizacje (*temat badawczy nr 5*).
- Ocenę zdolności roślin do kwitnienia i zawiązywania nasion prowadzono w oparciu o analizę: (i) zdolności roślin do kłoszenia, (ii) terminu kłoszenia oraz (iii) zdolności pylników do pęknięcia. Oceniona została także (iv) zdolność roślin do zawiązywania nasion w trakcie wolnego przepylecia w warunkach polowych. Dla każdej rośliny określono wagę osadzonych nasion [g] - 2 lokalizacje (*temat badawczy nr 6*).

Porażenie traw przez *Microdochium nivale* (pleśń śniegowa) w **GRUNWALD Hodowla Roślin (Bartążek)**.

Analiza stopnia przezimowania traw; ocena wpływu wybranych komponentów zimotrwałości na stopień przezimowania traw - mrozoodporność, odporność na rozhartowywanie, zdolność do ponownego hartowania oraz odporność na patogeny zimowe; selekcja form introgresywnych o wysokim stopniu przezimowania.

Materiałem badawczym były diploidalne i tetraploidalne formy introgresywne *L. perenne*/*F. pratensis* – 50 genotypów uprawianych w warunkach polowych GRUNWALD Hodowla Roślin w Bartążku (woj. warmińsko-mazurskie).

Zaobserwowano stosunkowo wysoki stopień przezimowania i energii odrostu u wszystkich analizowanych form introgresywnych, chociaż występowały różnice pomiędzy poszczególnymi formami w zakresie wartości od 4 do 8 (w skali 0-9; 9 - ocena najwyższa), zarówno w ocenie przezimowania, jak i w ocenie energii odrostu. Różnice te umożliwiły selekcję 20 roślin o stosunkowo wysokim poziomie zimotrwałości (Tabela 1).

Tabela 1. Formy introgresywne o wysokim poziomie zimotrwałości.

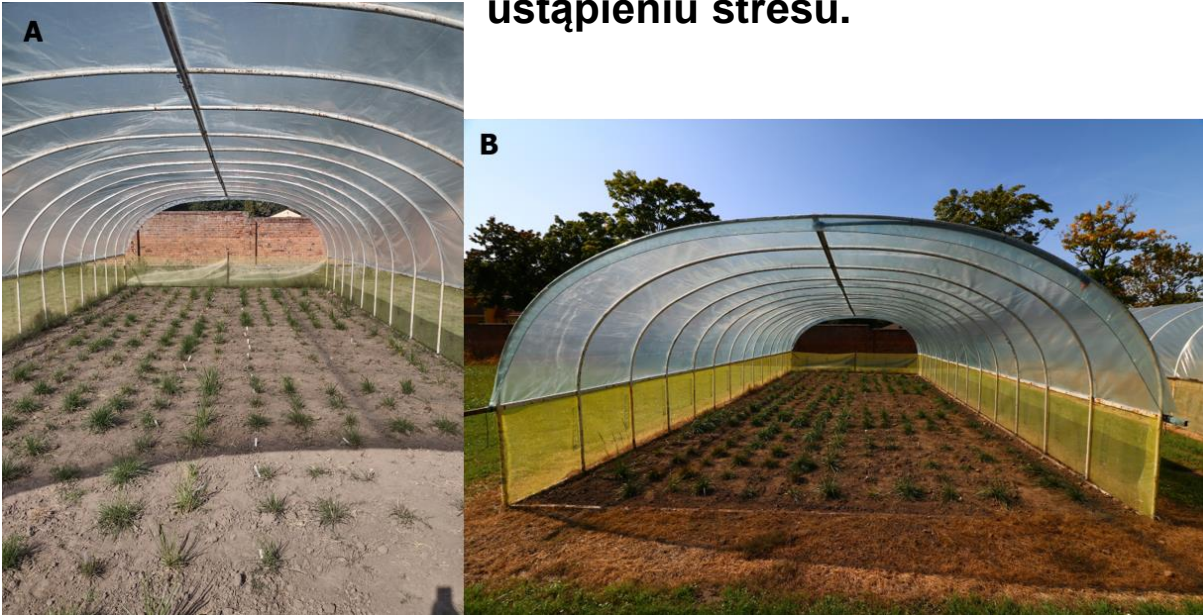
3-7-1/ BC3/6Bajka+	173/4-11/A1/1p5
4-7/ BC3/5Arka	173/4-28/A2/2p4
5-7/ BC3/5Arka	173/4-28/A2/2p5
6-7/ BC3/5Arka	173/11-23/B4/4p5
7-7 BC3/5Arka	173/4-28/C2/2p1
1-7/ KL/5Arka	173/4-11/B1/1p4
3-7-2/ BC3/6Bajka+	173/11-23/B4/4p3
4-7 BC3/6Bajka+	173/4-11/A1/1p1
173/11-23/D2/2p3	173/4-28/A2/2p2
173/4-48/A3/3p5	173/4-11/A1/1p4

Wnioski

- wyselekcjonowane formy introgresywne *L. perenne*/*F. pratensis* charakteryzowały się stosunkowo wysokim stopniem zimotrwałości, przy uwzględnieniu zarówno oceny ich przezimowania, jak i oceny energii odrostu wiosennego.
- istotnym komponentem zimotrwałości wyselekcjonowanych form introgresywnych była mrozoodporność. Nie można wykluczyć tego, że przynajmniej niektóre z tych form były również odporne na rozhartowywanie i/lub wykazywały zdolność do ponownego hartowania.
- wyselekcjonowane mieszańce *L. perenne*/*F. pratensis* charakteryzowały się także stosunkowo wysokim stopniem odporności na *M. nivale*.

Temat badawczy nr 2

Analiza stopnia tolerancji traw na suszę i ich regeneracji w symulowanych warunkach polowych; selekcja form introgressywnych traw o wysokim stopniu tolerancji suszy i/lub regeneracji po ustąpieniu stresu.

↑ Selekcja roślin 'pod daszkami' w **DANKO Hodowla Roślin (Szelejewo)**.

Materiałem badawczym były formy introgressywne *L. perenne*/*F. pratensis* - diploidalne (2x): populacja PB i BC2 oraz tetraploidalne (4x): populacja PA1, PA 2 i BC3 – 90 genotypów dla każdego poziomu ploidalności. Testy prowadzono w DANKO Hodowla Roślin w Szelejewie (Wielkopolska).

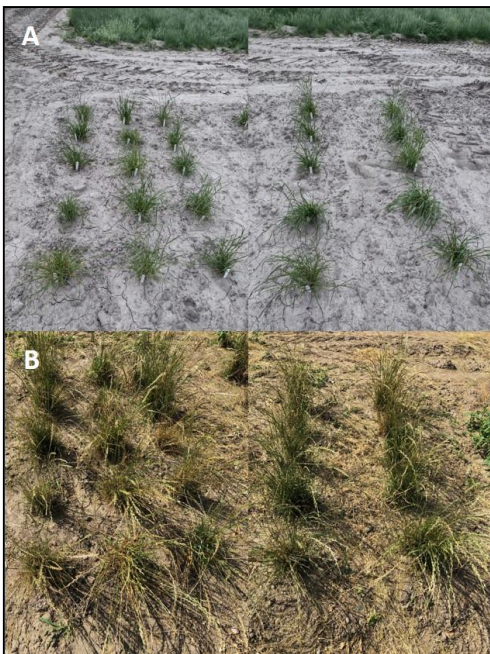
Wyselekcjonowano 40 form *L. perenne*/*F. pratensis* o najwyższej tolerancji suszy i/lub regeneracji po powtórnym nawodnieniu: 20 form diploidalnych i 20 form tetraploidalnych. Zarówno najlepsze diploidalne, jak i najlepsze tetraploidalne formy introgressywne, w większości (29/40 roślin) wykazywały wysoki stopień tolerancji suszy i regeneracji po ustąpieniu czynników stresowych. Tylko 11 form wykazało niski poziom tolerancji suszy, ale stosunkowo wysoki poziom regeneracji po powtórnym nawodnieniu.

Wnioski

- w obrębie badanych populacji form introgressywnych *L. perenne*/*F. pratensis* zaobserwowano dużą zmienność w przeżywalności roślin w warunkach suszy. Szczególnie dużą zmiennością charakteryzowały się rośliny populacji tetraploidalnych (Tabela 2).
- większość wyselekcjonowanych form introgressywnych wykazywała zarówno wysoki stopień tolerancji suszy, jak i regeneracji po ustąpieniu czynników stresowych.

Tabela 2. Średnia przeżywalność roślin.

Populacja	Tabela 2. Średnia przeżywalność roślin.	
	w warunkach suszy	w warunkach nawadnianej kontroli
Populacja (2x) PB	76,5	94,1
Populacja (2x) BC2	60,0	100,0
Populacja (4x) PA1	17,7	47,0
Populacja (4x) PA2	75,0	100,0
Populacja (4x) BC3	79,6	80,7

Materiałem badawczym były diploidalne i tetraploidalne formy introgresywne *L. perenne*/*F. pratensis* (**Lp/Fp**) – 50 genotypów dla każdej lokalizacji oraz formy *L. multiflorum*/*F. arundinacea* (**Lm/Fa**) – 25 genotypów dla każdej lokalizacji. Testy prowadzono w DANKO Hodowla Roślin w Szelejewie (Wielkopolska) oraz w GRUNWALD Hodowla Roślin w Bartążku (woj. warmińsko-mazurskie).

W Wielkopolsce bonitacja poszczególnych form **Lp/Fp** zarówno w okresie wiosenno-letnim, jak i w okresie jesienno-zimowym wahała się w przedziale 2-9. Natomiast w woj. warmińsko-mazurskim w okresie wiosenno-letnim bonitacja badanych form wynosiła 5-9, a w okresie jesienno-zimowym 2-9. Średnia bonitacja wiosenno-letnia dla roślin w Wielkopolsce wyniosła – 4,82, a dla roślin w woj. warmińsko-mazurskim – 7,06. Z kolei średnia bonitacja jesienno-zimowa dla roślin w Wielkopolsce to – 4,2, a dla roślin w woj. warmińsko-mazurskim – 5,52.

W Wielkopolsce bonitacja form **Lm/Fa** zarówno w okresie wiosenno-letnim, jak i jesienno-zimowym wahała się w przedziale 1-7. Natomiast w woj. warmińsko-mazurskim w okresie wiosenno-letnim bonitacja analizowanych form wynosiła 3-9, a w okresie jesienno-zimowym 1-8. Średnia bonitacja wiosenno-letnia dla roślin w Wielkopolsce wyniosła – 4,92, a dla roślin w woj. warmińsko-mazurskim – 5,4. Z kolei średnia bonitacja jesienno-zimowa dla roślin w Wielkopolsce to – 4,16, a dla roślin w woj. warmińsko-mazurskim – 4,6.

Analiza trwałości form *L. multiflorum*/*F. arundinacea* w DANKO Hodowla Roślin (Szelejewo).

Tabela 3. Formy introgresywne o stosunkowo najwyższej trwałości.

Lm/Fa	Lp/Fp	Lp/Fp
185/4/40	PA 1-1	173/11-23/D2/2p3
185/6/6	PA 1-6	173/4-11/B1/1p1
185/6/7	PA 1-7	173/4-11/B1/1p5
185/6/9	PA 1-8	173/11-49/B6/6p3
185/6/17	PA 2-9	173/11-23/D6/6p4
185/10/3	PA 2-21	173/4-28/B2/2p1
185/10/20	PA 2-29	173/4-28/F2/2p5
185/10/24	BC 3-23	173/4-11/B1/1p4
185/10/46	BC 3-25	173/11-23/F1/1p4
185/10/58	BC 3-28	173/11-27/A5/5p2

Wnioski

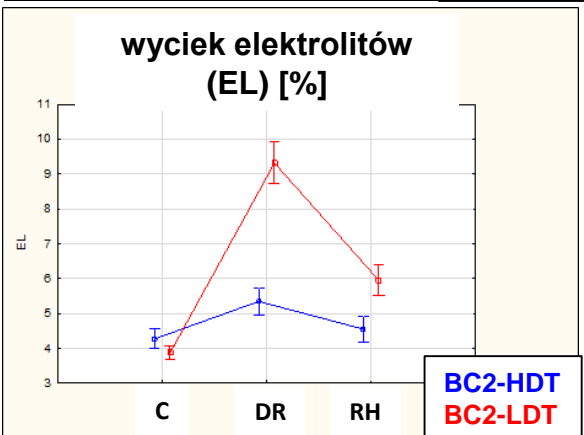
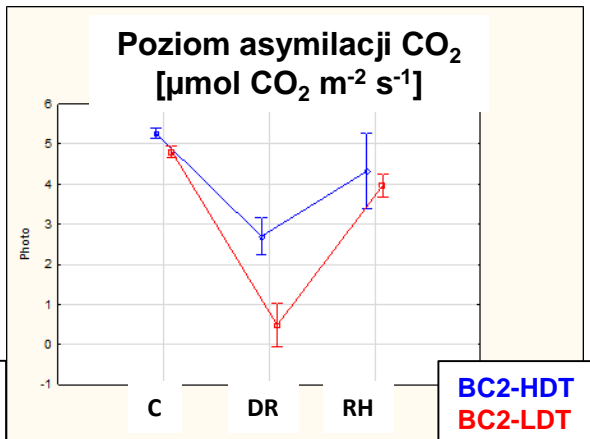
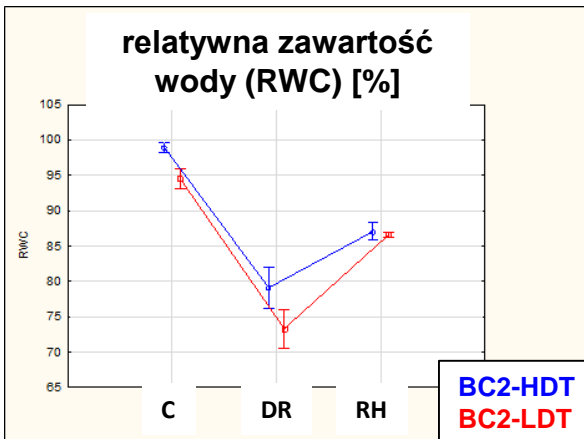
- trwałość analizowanych form introgresywnych *L. multiflorum*/*F. arundinacea* (**Lm/Fa**) była uzależniona od lokalizacji doświadczenia polowego. Dziesięć wyselekcjonowanych najlepszych form introgresywnych charakteryzowało się stosunkowo wysoką trwałością w co najmniej jednej lokalizacji (Tabela 3).
- wyselekcjonowano 10 najlepszych form introgresywnych *L. perenne*/*F. pratensis* (**Lp/Fp**) o stosunkowo najwyższej trwałości w woj. warmińsko-mazurskim (Bartążek) i 10 – o stosunkowo najwyższej trwałości w Wielkopolsce (Szelejewo) (Tabela 3).

Temat badawczy nr 4

Analiza fizjologiczno-molekularnych markerów tolerancji suszy w symulowanych warunkach deficytu wodnego (warunki kontrolowane w fitotronie/szklarni) u wybranych wyselekcjonowanych form introgressywnych.

W badaniach uwzględniono 8 form introgressywnych *L. perenne*/*F. pratensis* (Tabela 4) i 9 wskaźników fizjologiczno-molekularnych.

Tabela 4.	diploidalne (2x) formy introgressywne	tetraploidalne (4x) formy introgressywne
stosunkowo <u>wysoki</u> poziom tolerancji suszy	PB-HDT BC2-HDT	PA-HDT BC3-HDT
stosunkowo <u>niski</u> poziom tolerancji suszy	PB-LDT BC2-LDT	PA-LDT BC3-LDT

HDT – roślina o wysokim stopniu tolerancji suszy (ang. high drought tolerant)

LDT – roślina o niskim stopniu tolerancji suszy (ang. low drought tolerant)

C (control) kontrola

DR (drought) susza

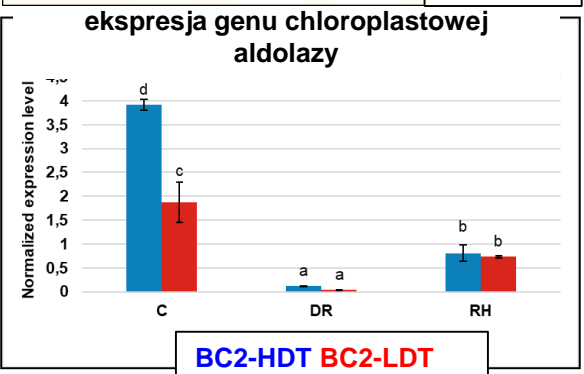
RH (rehydration) nawodnienie

wybrane wskaźniki dla roślin populacji BC2

U wszystkich form obserwowano obniżenie wartości parametrów wymiany gazowej (przewodność szparkowa, transpiracja i asymilacja CO₂) w suszy, a następnie ich wzrost po nawodnieniu. Parametr RWC obniżał, a parametr EL zwiększał swoją wartość w suszy u wszystkich form. Wykazano spadek ekspresji genu chloroplastowej aldolazy w suszy u wszystkich form i brak różnic pomiędzy HDT i LDT w tych warunkach. Akumulacja białka aldolazy była w suszy wyższa u tetraploidalnych form HDT (PA i BC3), w odniesieniu do form LDT.

Wnioski

- dynamika analizowanych wskaźników fizjologiczno-molekularnych była ściśle związana z warunkami środowiskowymi, w których uprawiane były rośliny w laboratorium, w układzie: kontrola/susza/ponowne nawodnienie.
- profile niektórych analizowanych w warunkach laboratoryjnych wskaźników fizjologiczno-molekularnych odzwierciedlały, do pewnego stopnia, poziom tolerancji suszy i/lub regeneracji po ustąpieniu stresu u badanych roślin w warunkach polowych. Obserwowano jednak zróżnicowanie pod względem wagi konkretnych wskaźników w poszczególnych populacjach.

Materiałem badawczym były diploidalne i tetraploidalne formy introgresywne *L. perenne*/ *F. pratensis* (**Lp/Fp**) – 50 genotypów dla każdej lokalizacji oraz formy *L. multiflorum*/*F. arundinacea* (**Lm/Fa**) – 25 genotypów dla każdej lokalizacji. Ocenę prowadzono w DANKO Hodowla Roślin w Szelejewie (Wielkopolska) oraz w GRUNWALD Hodowla Roślin w Bartążku (woj. warmińsko-mazurskie).

W woj. warmińsko-mazurskim rośliny wykazały silny stopień porażenia przez rdzę (*Puccinia graminis*) oraz przez grzyby wywołujące plamistości liści. Ocena mikroskopowa liści wykazała obecność takich grzybów, jak: *Drechslera siccans*, *D. dictyoides*, *Bipolaris sorokiniana* oraz *Alternaria alternata*. Na podstawie objawów wizualnych i mikroskopowej analizy w Wielkopolsce stwierdzono obecność takich patogenów, jak: rdza żdźbłowa (*P. graminis*), patogeny plamistości liści – *D. siccans*, *D. nobleae* i *D. dictyoides*. W Wielkopolsce występowanie plamistości liści i rdzy było jednak dużo słabsze niż w woj. warmińsko-mazurskim. W wyniku prowadzonych doświadczeń w dwóch lokalizacjach wybrano 30 form o najwyższym poziomie odporności na choroby (Tabela 5).

↑ Kłosa i liście traw porażone rdzą w Grunwald Hodowla Roślin (Bartążek).

Tabela 5. Formy introgresywne o najwyższym poziomie odporności na choroby.

Lm/Fa i Lp/Fp		
185/4/2	185/10/46	PA 2-16
185/4/7	185/10/58	PA 2-18
185/4/11	PB 1-6	PA 2-19
185/4/16	BC 2-5	BC 3-13
185/4/28	PA 1-6	BC 3-45
185/6/6	PA 2-3	9/Ba1/18
185/6/7	PA 2-4	24/Ba1/18
185/6/17	PA 2-6	32/Ba1/18
185/10/3	PA 2-10	173/4-11/B1/1p5
185/10/20	PA 2-14	173/4-28/A2/P3

← Objawy porażenia rdzą i plamistościami liści w Grunwald Hodowla Roślin (Bartążek).

Wnioski

- warunki pogodowe w roku 2021 sprzyjały występowaniu zwłaszcza rdzy żdźbłowej na trawach pastewnych ocenianych w dwóch lokalizacjach (woj. warmińsko-mazurskie i wielkopolskie).
- trawy uprawiane w woj. warmińsko-mazurskim były istotnie bardziej porażone przez rdzę i plamistości liści niż trawy koszone i uprawiane w warunkach stresu okresowego deficytu wody w woj. wielkopolskim.

Analiza zdolności roślin do kwitnienia i zawiązywania nasion w warunkach naturalnych.

Materiałem badawczym były diploidalne i tetraploidalne formy introgresywne *L. perenne*/*F. pratensis* (**Lp/Fp**) – 50 genotypów dla każdej lokalizacji oraz formy *L. multiflorum*/*F. arundinacea* (**Lm/Fa**) – 25 genotypów dla każdej lokalizacji. Analizy prowadzono w DANKO Hodowla Roślin w Szelejewie (Wielkopolska) oraz w GRUNWALD Hodowla Roślin w Bartążku (woj. warmińsko-mazurskie).

Większą wagę nasion dla poszczególnych form *Lm/Fa* uzyskano w Wielkopolsce, a dużo mniejszą w woj. warmińsko-mazurskim. Było to spowodowane dużym porażeniem przez choroby wszystkich roślin populacji w okresie kłoszenia i zawiązywania nasion w tym województwie. Waga nasion wahała się między 1 g, a 30,4 g w Wielkopolsce oraz między 0,01 g, a 0,5 g w woj. warmińsko-mazurskim. Najlepszą populacją pod względem plonu nasion była populacja 185/10 w Wielkopolsce – średnia waga nasion wynosiła 23,2 g. Wszystkie rośliny w obu lokalizacjach wykazały zdolność do kłoszenia i miały pękające pylniki (jedna forma w Wielkopolsce miała częściowo pękające pylniki).

Wszystkie formy *Lp/Fp* w Wielkopolsce wykazały zdolność do kłoszenia i miały pękające pylniki. Waga osadzonych ziarniaków wahała się pomiędzy 1 g, a 28,1 g. Podobnie, wszystkie formy *Lp/Fp* w woj. warmińsko-mazurskim wykazały zdolność do kłoszenia i miały pękające pylniki. Waga osadzonych ziarniaków wahała się pomiędzy 0,2 g, a 36 g.

Wnioski

- zarówno mieszańce *L. multiflorum*/*F. arundinacea*, jak i *L. perenne*/*F. pratensis* wykazywały zdolność do kłoszenia się i wytwarzania pękających pylników, co wskazuje na ich potencjalnie wysoką płodność męską.
- Mieszańce *L. multiflorum*/*F. arundinacea* charakteryzowały się niższym plonem (waga nasion) w woj. warmińsko-mazurski, a wyższym w Wielkopolsce. Natomiast mieszańce *L. perenne*/*F. pratensis* plonowały na porównywalnym poziomie w obu lokalizacjach.

Kłosa wybranych form *L. multiflorum*/*F. arundinacea* uprawianych w warunkach naturalnych w **DANKO Hodowla Roślin (Szelejewo)**.

Mierniki realizacji tematów badawczych

Lp.	miernik	wartość miernika podana w opisie zadania	wartość miernika zrealizowana
Temat badawczy nr 1			
1.1	Liczba wyselekcjonowanych mieszańców o najwyższym stopniu zimotrwałości	20	20
Temat badawczy nr 2			
2.1	Liczba wyselekcjonowanych mieszańców o najwyższym stopniu tolerancji suszy i/lub regeneracji po nawodnieniu	40	40
Temat badawczy nr 3			
3.1	Liczba wyselekcjonowanych mieszańców o najwyższej trwałości w naturalnych warunkach polowych	30	30
Temat badawczy nr 4			
4.1	Liczba punktów czasowych, dla których wyznaczone zostaną fizjologiczno-molekularne markery tolerancji suszy	3	3
4.2	Liczba analizowanych parametrów fizjologiczno-molekularnych w warunkach kontrolnych, w suszy i po ponownym nawodnieniu	9	9
Temat badawczy nr 5			
5.1	Liczba wyselekcjonowanych mieszańców o najwyższym poziomie odporności na choroby	30	30
Temat badawczy nr 6			
6.1	Liczba grup populacji, dla których określona zostanie zdolność roślin do kwitnienia i zawiązywania nasion	3	3